

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Juridiikka

2013

Jenni Levo

KATSAUS KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUTEEN VUONNA 2013

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jenni Levo

KATSAUS KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUTEEN VUONNA 2013

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuluttajaperinnän kannattavuuden kehitystä vuonna 2013 ja muodostaa ajankohtainen katsaus siihen, mitä kannattavuudelle oli tapahtumassa.

Menetelminä opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivisen tutkimuksen keinoja. Työ on teorialähtöinen ja pohjautuu ensisijaisesti lakiin saatavien perinnästä ja sen valmisteluasiakirjoihin. Ajankohtaisia näkökulmia työhön haettiin aineistoanalyysillä ja haastatteluilla.

Kuluttajaperinnästä vaadittavia enimmäispalkkioita rajoitettiin laissa vuosina 2005 ja 2013. Enimmäispalkkioiden määrä pääsääntöisesti pienentyi ja vaikutti siten kuluttajaperinnän kannattavuuteen heikentävästi. Perinnän toimeksisaajille syntyi tarve mukautua lakimuutoksiin työssään. Mukautumisen keinoina käytettiin mm. ajankäytön ja toiminnan budjetoinnin uudelleen järjestelyä.

Työssä luotiin katsaus siihen millaisia lakimuutoksia kuluttajaperintää säätelevässä laissa on tehty vuodesta 1999 ja siihen miten ne ovat vaikuttaneet perintäpalkkioiden enimmäismääriin ja tätä kautta kuluttajaperinnän kannattavuuteen. Asiantuntijahaastattelut antoivat työhön näkökulmia siitä, miten erikokoiset yritykset olivat valmistautuneet viimeisimpään lakimuutokseen ja siten täydensivät kokonais kuvaa perintä alan tilanteesta.

ASIASANAT:

Kuluttajasaatava, Kuluttajaperintä, Kuluttajaperinnän kannattavuus, Vapaa-ehtoinen perintä.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business economics | Jurisdiction

2013 | 46

Vesa Anttila

Jenni Levo

PROFITABILITY OVERVIEW OF CONSUMER DEBT COLLECTION IN THE YEAR 2013

The aim of this thesis was to examine the development of the profitability of consumer debt collection in the year 2013, and to create a current overview on what is actually happening in the field.

The methods of this thesis are forms of qualitative research. The premise of the report is theoretical, and is essentially based on the Finnish law of debt collection. Current perspective is given by material analysis and interviews.

Maximum fees of consumer debt collection have been restricted by law in 2005 and 2013. The amount of maximum fees has primarily been diminished, and this has decreased the profitability of consumer debt collection. Debt collectors have had to adapt to the law changes in their work. Means of adapting have been, for example, reorganization of time consumption and budgeting.

The report creates an overview on the kinds of amendments made to the law of consumer debt collection since the year 1999, and examines their effects on the maximum fees and the subsequent profitability of the field. Interviews of specialists provide insight into how companies of different size have prepared for the latest amendment, and thus complete the overview of the situation in the field of debt collection.

KEYWORDS:

(Consumer receivables, Consumer debt collection, Profitability of consumer debt collection, Voluntary debt collection)

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KULUTTAJAPERINNÄN PALKKIOT	7
2.1 Vapaa-ehtoinen perintä	10
2.2 Oikeudellinen perintä	14
3 KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUDEN HISTORIA	17
3.1 Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513	20
3.2 Kuluttajaperinnän kannattavuuteen vaikuttanut, vuoden 2005 lakiuudistus	22
3.3 Kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät vuonna 2005	24
4 KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUDEN NYKYTILA	27
4.1 Vuonna 2013 voimaan tullut perintälain uudistus	27
4.2 Tärkeitä vuoden 2013 muutoksia ja lisäyksiä	29
4.3 Vuoden 2013 muita muutoksia	33
4.4 Lainsäädännön muutosten vaikutukset asiantuntijoiden silmin	36
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	43
LÄHTEET	45

KUVAT

Kuva 1. Perinnän eteneminen, laskun eräpäivästä ulosottoon.	9
Kuva 2. Perintäpalkkioiden enimmäismäärät – maksusuunnitelma.	12
Kuva 3. Perintäpalkkioiden enimmäismäärät vuonna 2005.	23
Kuva 4. Aikarajat kuluttajaperinnässä.	24
Kuva 5. Perintäkulujen enimmäismäärät vuonna 2013.	31
Kuva 6. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuun muutos.	32

TAULUKOT

Taulukko 1. Perinnän palkkiot maksumuistutuksesta ja maksuvaatimuksesta.	11
Taulukko 2. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuu vuonna 2013.	13
Taulukko 3. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuu vuonna 2005.	26

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni selvitän perintäalan kannattavuutta kuluttajaperinnän osalta sitä säätelevän lain laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513 avulla. Perintäkulujen enimmäismäärien säätely laissa vaikuttaa merkittävästi perinnän kannattavuuden kehitykseen, koska velalliselta vaadittavat perintäkulut ovat oleellinen osa toimeksisaajana toimivan yrityksen tuloa. Viimeisin kuluttajaperinnän kannattavuuteen vaikuttanut lakiuudistus tuli voimaan 16.3.2013 ja uudistuksella suhteutettiin vaadittavien perintäkulujen määrää perinnän toimenpiteistä todellisuudessa aiheutuvien keskimääräisten kustannusten määrään sekä velallisen kokonaiskuluvastuuta enemmän velkapääoman määrään. Muun muassa näille uudistuksilla yritettiin vaikuttaa kuluttajien ylivelkaantumiseen, mutta samalla väistämättä vaikutettiin kuluttajaperinnän kannattavuuteen ja alan yritysten tuottoon.

Työskentelen parhaillaan lakiasiantomisto Laki-Avekki Oy:n vastaavana perintäkäsittelijänä. Suuri osa yritykseen tulevista toimeksiannoista koskee juuri kuluttajasaatavien perintää. Yritysten välisessä perinnässä on laissa kiinnitetty huomiota maksuviivästyksien torjuntaan, kun taas kuluttajaperinnässä lain keskeinen tarkoitus on kuluttajan aseman turvaaminen velkomistilanteessa. Omassa päivittäisessä työssäni mietin, miten kuluttajaperinnän osuuden tulee tulevaisuudessa käymään. Onko niin, että tämä kyseinen osa työstäni kuihtuu pois lähivuosien aikana vai löytyisikö jokin keino ylläpitää myös kuluttajasaatavien perinnän kannattavuutta?

Opinnäytetyöni on teoriapainotteinen ja pohjautuu lakiin saatavien perinnästä ja sen valmisteluasiakirjoihin. Kiinnitän työssäni erityistä huomiota kyseisen lain uudistuksiin vuosina 2005 ja 2013, koska niissä säädettiin perintäkulujen enimmäismääristä. Opinnäytetyötä varten haastattelin pitkään toimitusjohtajana perintä- ja kirjanpitoalalla toiminutta Kaarle Kalevaa ja perintäkäsittelijä Klaus Oravaa. Tarkoituksenani oli kartoittaa heiltä ajankohtaisia ajatuksia kuluttajaperinnän nykytilasta ja tulevaisuudesta. Kysyin asiantuntijoiltani muun muassa, miten lakimuutokset ovat heidän näkökulmistaan vaikuttaneet

perintäalaa, miten perintätoimijoiden pitäisi toimia, jotta ala pysyisi kannattavana ja mitä ei enää kannattaisi tehdä ollenkaan. Haastattelumallina käytin puolistrukturoitua haastattelua.

Koska perintälainsäädäntöön kohdistuvat lakiuudistukset eivät vaikuta vain perintäalalla toimijoihin, vaan myös velallisiin eli kuluttajiin ja yrityksiin, koetin hakea opinnäytetyöhön myös sellaisen näkökulman, joka kertoisi miten velallisten käytös velan maksun suhteen on mahdollisesti muuttunut vuonna 2013.

Tutkimusongelmina työssä käsitellään seuraavia seikkoja: Millaisia ovat saatavien perintää säätelevän lain muutosten vaikutukset perintätoiminnan kannattavuuteen kuluttajasaatavien kohdalla? Miksi kuluttajaperinnän palkkioita haluttiin rajoittaa ja mihin rajoituksilla pyrittiin? Entä miten perintäalalla tehdään tulosta, kun laki säättää perintäpalkkioita pääsääntöisesti alaspäin ja rajoittaa niiden enimmäismääriä?

2 KULUTTAJAPERINNÄN PALKKIOT

Perintä käsitteenä sisältää kuluttajasaatavan perinnän, jolloin perinnän kohteena on kuluttaja eli yksityinen henkilö ja yritysten välisen perinnän. Perittävänä on toisinaan myös julkisia saatavia, kuten veroja ja esimerkiksi terveydenhoitomaksuja. Tässä opinnäytetyössä keskityn kuluttajasaatavien perintään. Kuluttajasaatavien perinnän ohella pidän yritysten välisen perinnän mukana niiltä osin kuin siitä on säädetty laissa saatavien perinnässä tai sen yleiset käytännöt ovat yhteneviä kuluttajasaatavien perinnän kanssa. Julkisten saatavien perintään en ota tässä opinnäytetyössä kantaa. (Pönkä & Willman 2005, 32; Niemi ym. 2009, 6-7; Karttunen ym. 2010, 306)

Kuluttajasaatava

Suomen laissa kuluttajaperintää säätelee laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513. Yritysten välistä perintää säätelevät useat muut lait. Sen, onko kyse kuluttajasaatavan perinnästä, ratkaisee käytännössä lopulta ostosopimukseen tai muuhun vastaavaan kirjattu nimi. Mikäli velan tai muun hyödykkeen myyjänä on yritys ja ostajana yksityishenkilö, on kyseessä kuluttajakauppa ja velan siirtyessä perintään kuluttajaperintä. Perittävästä velkapääomasta käytetään tällöin nimitystä kuluttajasaatava. Mikäli sopimustilanteessa myyjänä ja ostajana on yritys, ei ole kysymys kuluttajakaupasta. Laki määrittelee kuluttajasaatavan niin, että se on elinkeinonharjoittajan saatava, joka perustuu kulutushyödykkeen tai luoton luovuttamiseen tai myöntämiseen kuluttajalle. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513)

Toimeksisaaja, toimeksiantaja, velallinen

Ennen perinnän aloitusta toimeksisaaja eli perijä ja toimeksiantaja eli velkoja ovat sopineet jossakin muodossa siitä, että toimeksisaaja alkaa hoitaa

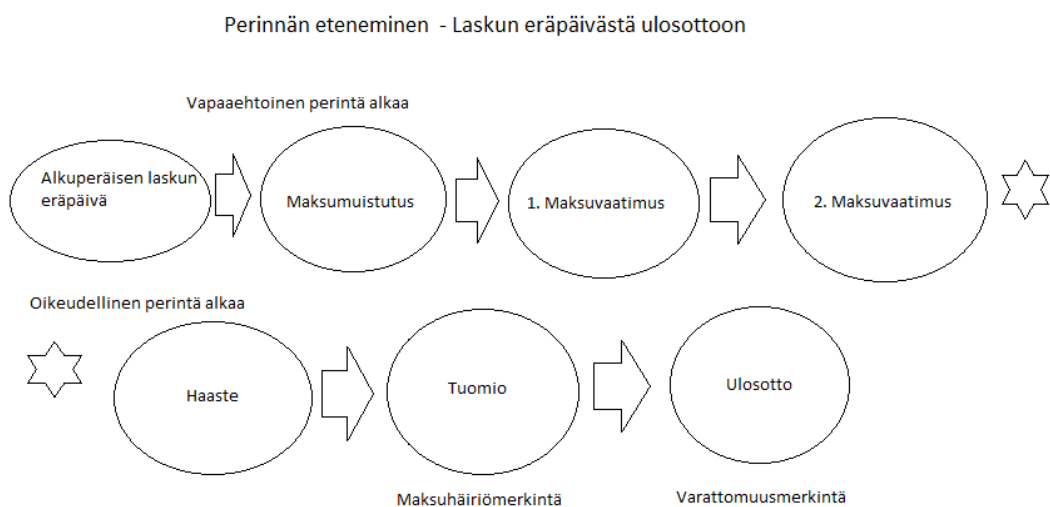
toimeksiantajan perintää tämän velka-asioissa. Tällöin sovitaan missä järjestyksessä raha liikkuu velallisen, velkojan ja perijän välillä. Varsinkin alalla toimivat isot yritykset tarjoavat tänä päivänä mahdollisuuden siihen, että velkoja voi myydä velkasaatavansa perinnän toimeksisaajalle. Tällaisessa tilanteessa perintätoimisto suorittaa maksun yritykselle heti ja saa sitten myöhemmin pitää velalliselta perityt varat. Pienemmät perintätoimijat, kuten muiden muassa Laki-Avekki Oy taas tekee vapaa-ehtoisen perinnän toimia maksutta yrityksille ja tilittää saadut varat toimeksiantajalle sitä mukaa, kun niitä saadaan perityksi velallisilta. Molemmissa tapauksissa on velallisen vastuulla maksaa perinnän toimenpiteistä aiheutuneet kulut eli perinnän palkkiot perivälle taholle. Juuri näiden palkkioiden määrästä tulee suuri osa perintätoiminnan tulosta. Tämän tulon määrää rajoitettiin laissa alkuvuodesta 2013 ja samalla vaikutettiin kuluttajaperinnän kannattavuuteen.

Perinnän toimeksisaaja tarvitsee varsinaisen perinnän aloittamiseksi velallisen ja toimeksiantajan välisen sopimuksen, josta ilmenevät velallisen nimi, osoite, velkapääoman suuruus, korot, viivästyskorot, alkuperäinen eräpäivä, mahdolliset toimeksiantajan toimesta pyydytyt maksumuistutusmaksut ja velan peruste. Tällainen asiakirja voi olla esimerkiksi lasku, kauppakirja, huomautuslasku tai velkakirja. Perinnän alkuvaiheessa toimeksisaaja arkistoi tapaukseen liittyvät dokumentit itselleen sopivalla, luotettavalla tavalla ja aloittaa perinnän joko lähettämällä velalliselle kirjallisen maksumuistutuksen tai ensimmäisen kirjallisen maksuvaatimuksen. Toisinaan toimeksiantaja on jo ennen velan perintään siirtoa lähettänyt velalliselle maksumuistutuksen, jolloin perintä aloitetaan ensimmäisen kirjallisen maksuvaatimuksen lähetyksellä. (Hallituksen esitys 57/2012 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013; Kuluttajaliitto 2013, 15)

Vapaa-ehtoinen ja oikeudellinen perintä

Perintä alkaa aina vapaa-ehtoisena perintänä. Vapaa-ehtoisen perinnän tavoite on saada velallinen vapaaehtoisesti maksamaan velka. Mikäli velallista ei saada

vapaa-ehtoisen perinnän keinoin maksamaan velkaa, voidaan seuraavana keinona turvautua oikeudelliseen perintään. Vapaa-ehtoisen perinnän työkaluja ovat muun muassa maksumuistutus, maksuvaatimukset, yhteydenotot velalliseen ja maksuohjelman laadintaa. Oikeudellisessa perinnässä haetaan käräjäoikeudelta tuomio velkomusasiassa. Tuomio on virallinen vaatimus maksaa velka. Kun velkomusasiassa on sitten saatu yksipuolinen tuomio, voidaan saatava hakea ulosmitattavaksi ulosottoviranomaisen toimesta. Maksamaton velka voidaan ulosmitata esimerkiksi velallisen omaisuudesta tai palkkatuloista riippuen siitä onko ulosottoa haettu suppeana vai tavallisena. Oikeudellisesta perinnästä aiheutuu maksettavaksi kuluja sekä velalliselle, että velkojalle. Velallisen tulee maksaa oikeudenkäyntikulut mikäli tuomio on hänen tappiokseen ja mahdolliset erikseen säädetyt ulosottomaksut. Velkojan tulee korvata toimeksisaajalle palkkio haastehakemuksen laadinnasta ja muista oikeudellisen perinnän edellyttämistä toimenpiteistä. (Karttunen ym. 2010, 302-319)

Kuva 1. Perinnän eteneminen, laskun eräpäivästä ulosottoon.

Kuva 1. esittää perinnän etenemisen vapaaehtoisesta perinnästä kohti oikeudellista perintää. Perintä etenee, mikäli perintää ei syystä tai toisesta keskeytetä. Perintä keskeytyy, jos velka maksetaan, velan peruste raukeaa tai velka-asia todetaan riitaisaksi. Viimeisimmässä lakiuudistuksessa 2013 säädettiin velallisen oikeudesta keskeyttää perintä. Mikäli velallinen keskeyttää

perinnän, siirrytään asiassa suoraan oikeudelliseen perintään. Tämä lakiuudistus pohjautuu tapauksiin, joissa on velallisen kannalta järkevää, että velat saadaan keskitetysti ulosottoon ulosmitattaviksi. Opinnäytetyössä keskitytään vapaa-ehtoisen perinnän toimenpiteisiin. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 57/2012 vp; Kuluttajaliitto 2013)

2.1 Vapaa-ehtoinen perintä

Vapaa-ehtoinen perintä voidaan aloittaa, kun laskun eräpäivästä on kulunut vähintään 14 vuorokautta. Vapaa-ehtoisessa perinnässä on tarkoitus saada velallinen suorittamaan maksamatta oleva velkapääoma ennen oikeudellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä ja näistä aiheutuvaa maksuhäiriömerkintää. Vapaa-ehtoisen perinnän työkaluja ovat mm. maksumuistutus, maksuvaatimukset, yhteydenotot velalliseen erilaisilla tavoilla, kuten puhelimitse, kirjeitse tai sähköpostitse, maksusuunnitelman laadinta yhdessä velallisen kanssa ja mahdollinen sopimus maksuajan lykkäyksestä. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Pönkä & Willman 2005, 50-79; Lindström 2011, 245)

Kun on kyse kuluttajasaatavasta, voidaan velalliselta vaatia maksettavaksi perintäkuluja velkapääoman suuruuden mukaisesti. Taulukko 1 näyttää, miten palkkion koko vaihtelee nykyisen lain säätelämänä velkapääoman suuruuden mukaisesti. Mikäli saatava on suoraan ulosottokelpoinen, on tilanne palkkioiden suhteen aina hieman erilainen.

Taulukko 1. Perinnän palkkiot maksumuistutuksesta ja maksuvaatimuksesta.

Velkapääoma	Maksumuistutus	1. Maksuvaatimus	2. Maksuvaatimus
Alle 100 €	5 €	14 €	7 €
100 € - 1000 €	5 €	24 €	12 €
Yli 1000 €	5 €	50 €	25 €
Suoraan ulosottokelpoi nen saatava	5 €	14€	7 €

Kirjallisen maksumuistutuksen velalliselle lähettää joko velkoja tai perinnän toimeksisaaja. Perinnän toimeksisaaja lähettää velalliselle kirjalliset maksuvaatimukset. Laissa määritelty viiden euron enimmäiskorvaus maksumuistutuksen lähettämisestä vaaditaan joka tapauksessa aina velalliselta, mutta se tilitetään takaisin joko toimeksiantajalle tai toimeksisaajalle riippuen siitä, kumpi on lähettänyt muistutuksen. Velkapääoman korot ja viivästyskorot tilitetään toimeksiantajalle eli ne eivät sisälly perinnän toimeksisaajan palkkioon. Tosin myös perintäkuluille alkaa kertyä viivästyskorkoa, ellei niitä makseta ajoissa. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Kuluttajaliitto 2013)

Muina perinnän palkkioina voidaan vaatia 5 € maksuajan pidennyksestä velallisen toimesta, kirjallisen maksusuunnitelman laadinnasta kuvan 2 osoittamalla tavalla ja todelliset kulut muista ylimääraisistä perinnän eteen tehdyistä töistä. Uudistetun lain säätelyn mukaan vain kahden ensimmäisen

maksusuunnitelman laadinnasta voidaan vaatia palkkio.

Maksusuunnitelman laadinnasta vaadittavat enimmäismäärät kuluttajasaatavan kohdalla

Mikäli saatavan pääoma on enintään 100 € ja se käsittää enintään neljä erää	20 €
Mikäli saatavan pääoma on 100 € - 1000 € ja se käsittää enemmän kuin neljä erää	30€
Mikäli saatavan pääoma on yli 1000 € ja se käsittää enemmän kuin neljä erää	50 €
Mikäli saatava on suoraan ulosottokelpoinen	20 €

Kuva 2. Perintäpalkkioiden enimmäismäärät – maksusuunnitelma.

Laki saatavien perinnästä korostaa, että perintäpalkkioiden tulee aina olla suhteelliset alkuperäiseen velkapääomaan verrattuna ja niiden tulee olla todellisia kuluja. Laissa esitetyt palkkion määrät perinnän toimenpiteille ovat enimmäismääriä, jotka on pyritty laskemaan todellisten perinnästä aiheutuvien kulujen keskiarvojen perusteella. Tarkoitus on, että perinnän toimeksisaaja laskuttaa velalliselta aina perintätoimenpiteestä aiheutuneen todellisen kulun. Hallituksen esityksen mukaan osa perintäalan toimijoista käyttää todellisuudessa enimmäismääriä kertakorvauksina. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 57/2012 vp)

Velallisen kokonaiskuluvastuu

Vapaaehtoisessa kuluttajaperinnässä velallisen maksettavaksi koituvien perintäkulujen enimmäismääriä on rajoitettu laissa. Taulukossa 2 esitetään, miten perintäkulujen kokonaiskuluvastuu määräytyy ajankohtaisen lainsäädännön mukaisesti.

Taulukko 2. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuu vuonna 2013.

Velkapääoma	Perintäkulujen enimmäismäärä eli kokonaiskuluvastuu
Enintään 100 €	60 €
100 € - 1000 €	120 €
Yli 1000 €	210 €
Suoraan ulosottokelpoinen saatava	51 €

Laki saatavien perinnästä tuo esiin toimeksisaajan mahdollisuuden vaatia velalliselta perintäkuluina enemmän kuin yllä esitetyt euromäärät ovat. Tällöin perinnän on kuitenkin pitänyt olla käytännössä erityisen vaikeaa tai työlästä. Mikäli laissa säädetyt perintäpalkkioiden enimmäismäärät ylitetään, tulee velalliselle kertoa ylityksestä sekä eritellä perinnän toimenpiteet ja niiden perusteet. Tämä mahdollisuus turvaa toimeksisaajan ja velkojan asemaa tilanteessa, jossa perintä on ollut erityisen työlästä ja perinnästä saatavat korvaukset eivät esimerkiksi riitä kattamaan perintätoimenpiteisiin kuluneita menoja. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perinnän kohdalla enimmäismäärien ylitys ei ole mahdollista. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 57/2012 vp)

2.2 Oikeudellinen perintä

Mikäli velallista ei saada vapaa-ehtoisen perinnän keinoin maksamaan velkaansa, voidaan turvautua oikeudelliseen perintään. Oikeudellinen perintä alkaa yleensä haastehakemuksen laadinnalla. Haastehakemus on laadittava huolellisesti ja siinä on mainittava esimerkiksi seuraavia asioita: velallisen tiedot, velkojan tiedot, velkojan asiamiehen tiedot, velan pääoma, syntymisaika ja sen peruste, vaatimus velan ja perintäkulujen suorittamisesta eli se mitä halutaan tuomiolle. Haastehakemus lähetetään toimivaltaiselle käräjäoikeudelle vastaajan koti- tai asuinpaikan mukaisesti. Käräjäoikeus ottaa asian käsittelyyn ja antaa sitten asiassa tuomion. Tuomiot velkomusasioissa merkitään velallisen luottotietoihin. Tuomion antamisen jälkeen perintää voidaan jatkaa ulosotossa. (Karttunen ym. 2010, 311-318)

Ulosottoperinnän käynnistää ulosottoviranomaiselle lähetetty ulosottohakemus. Hakemuksen liitteeksi tulee liittää kopio tuomiosta. Ulosottomies hoitaa velallisen varojen ulosmittauksen ja tilityksen toimeksisaajalle tai velkojalle riippuen siitä miten asia on merkitty ulosottohakemukseen. Mikäli ulosotosta tilitetään toimeksisaajalle, tilittää tämä taas varoja eteenpäin toimeksiantajalle. Perintäkulut ja niiden viivästyskorot voidaan ottaa perinnän palkkioina tässä vaiheessa. Ulosmittaus kohdistuu velallisen omaisuuteen, etuuksiin, tuloihin ja muuhun varallisuuteen riippuen siitä, onko velallinen haettu suppeaan vai tavalliseen ulosottoon. Ulosottohakemuksen yhteydessä saatava voidaan merkitä myös passiivirekisteriin. Mikäli velallinen todetaan ulosotossa varattomaksi ja passiivirekisteriin merkintää on haettu, tarkkaillaan kaksi vuotta, josko velalliselle ilmaantuisi ulosmitattavaa omaisuutta. Käytännössä passiivirekisteröintiin merkitseminen kannattaa aina tehdä, ellei varmasti tiedetä velallisella olevan varoja, joista velka saadaan heti kuitatuksi ulosotolla. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Pönkä & Willman 2005; Karttunen ym. 2010, 319-333; Oikeuslaitos 2013)

Palkkiot oikeudellisesta perinnästä toimeksisaajalle maksaa toimeksiantaja. Palkkioiden suuruus vaihtelee sen mukaan laatiiko haastehakemuksen, ulosottohakemuksen tai muun asiakirjan tai asianajaja, asianajan sihteeri vai kenties perintää harjoitteleva tuleva oikeustradenomi. Haastehakemuksien laadinta ja muut asiantuntijuutta vaativat toimet, joista voidaan laskuttaa toimeksiantajaa, ovat toimeksisaajalle usein taloudellisesti kaikkein kannattavimpia tehtäviä perintätoiminnassa. Vuoden 2013 lakiuudistus ei puuttunut palkkioihin, joita toimeksisaajat voivat laskuttaa toimeksiantajilta. On silti huomattava, että kynnyks saattaa asia oikeudelliseen perintään kasvoi lain muuttuessa oikeudenkäyntimaksujen nousun myötä ja tämä kenties vaikutti kuluttajaperinnän kannattavuuteen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 57/2012 vp)

Oikeudenkäyntikulut

Oikeudenkäyntikulut riidattomassa ja velkojan hyväksi ratkaistussa velka-asiassa maksaa velallinen. Ne lisäävät velan määrää 110 - 240 eurolla, mutta kattavat ainakin osittain velkojan tai toimeksiantajan toimeksisaajalle suorittamaa palkkiota oikeudellisen perinnän toimista. Käräjäoikeudet velottavat kulujen päälle vielä oikeudenkäyntimaksun. Tämä laskutetaan ensin käräjäoikeuden toimesta toimeksisaajalta. Toimeksisaaja voi sitten laskuttaa sen toimeksiantajalta ja tilittää takaisin, kun varat saadaan velalliselta. Vaihtoehtoisesti se voidaan myös maksaa perivän yrityksen varoista, jolloin se palautuu ulosotossa lopulta takaisin yrityksen varoihin. Perintätoiminnassa tulee harkita, onko tällainen riskillinen järjestely järkevää, koska pahimmassa tapauksessa velallisen omaisuuden ulosmittaus kestää vuosia tai varoja ei saada ollenkaan. Käräjäoikeuden oikeudenkäyntimaksu on 60 €, mikäli haastehakemus on toimitettu sähköisesti ja 80 €, mikäli haastehakemus on toimitettu kirjallisesti. Ulosottomaksut tulevat velalliselle maksettavaksi erikseen omien taulukoidensa ja määräytymisiensä mukaisesti. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Kuluttajavirasto 2013; Oikeuslaitos 2013)

3 KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUDEN HISTORIA

Ennen vuoden 2013 lakiuudistusta monet tahot Suomessa pohtivat mitkä, olisivat uudistusten konkreettiset vaikutukset velallisen asemaan, ylivelkaantumiseen, velkojan oikeuksiin ja perintäalan kannattavuuteen. Millainen sitten oli tilanne perintäalalla, mitä haluttiin muuttaa ja miksi?

Saatavien perintää ovat jonkin verran määrittäneet jo ennen vuonna 1999 säädettyä lakia saatavien perinnästä muiden lakien perintätoimiin soveltuvat osat. Tällaisia lakeja olivat esimerkiksi seuraavat: henkilörekisterilaki (471/87), laki luottolaitostoinnasta (1607/93), kauppakaari (31.12.1734/3), laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/29) ja kuluttajansuojalaki (38/78). Lisäksi joidenkin julkisoikeudellisten saatavien perintää oli säädelty erillisin erityislaein, kuten esimerkiksi julkisten laina- ja velkasaatavien takaisinmaksua vuoden 1966 lailla eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan. Nämä lait, niiden kohdat ja säädökset ovat eläneet perintätoimintaa säätelevinä tekijöinä ennen lakia saatavien perinnästä ja sen rinnalla. Samoin kuin laki saatavien perinnästä, ovat nämä lait omilta osiltaan muuttuneet yleisten olosuhteiden ja lakien yhteensopivuuden myötä. (Laki eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan 20.12.1966/682; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Opinnäytetyössä keskitytään kuluttajasaatavan perintää säätelevään lakiin eli lakiin saatavien perinnästä ja erityisesti sen uudistuksiin vuosina 2005 ja 2013. Yhteensä vuonna 1999 säädettyä lakia on muutettu tähän päivään mennessä kuusi kertaa, vuosina 2002 (964/2001 ja 1538/2001), 2005 (28/2005), 2008 (568/2008), 2012 (681/2012) ja 2013 (31/2013). (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513)

Uuden lain säätäminen vuonna 1999

Ennen kyseisen lain voimaantuloa 1999, Suomessa ei ollut erityisesti perintätoimintaa säätelevää ja sen yleisiä rajoja määrittävää lakia. Käytännössä ennen vuotta 1999 kuka tahansa laissa määrätyt yleiset vaatimukset elinkeinon toiminnan harjoittamiseksi täyttävä henkilö tai yritys kykeni harjoittamaan perintätoimintaa velallisia kohtaan. Perintää ammattimaisesti harjoittavan tuli kuitenkin henkilörekisterilain mukaan ilmoittaa toiminnastaan tietosuojavaltuutetulle, mikäli toimissaan käytti tai käsitteli henkilötietorekistereitä tai niiden sisältöä. (Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Hallituksen esityksen mukaan keskeisimmät syyt uuden lain säätämiseksi olivat juuri tarve rajoittaa toimijoiden pääsyä perintäalalle, mahdollistaa kuluttajaviranomaisen puuttumisen epäasialliseen perintään, varmistaa perittävän velan oikeudellisuus, perintäkulujen kohtuullisuus, parantaa velallisen eli perinnän kohteen oikeusturvaa ja vakinaistaa hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä. (Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Saatavien perintää käsittelevä erillinen laki nähtiin tarpeelliseksi kokoamaan eri lakisäädöksiä pirstaleiset perintää säätelevät kohdat yhteen ja määrittämään alaa säätelevä yleinen tapa ja käytäntö sekä vakiinnuttamaan alan moraalia kohottava hyvä perintätapa. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Laki saatavien perinnästä alleviivasi yhteiskunnallista tarvetta valvoa saatavien ja erityisesti kuluttajasaatavien perintää. Laissa kiellettiin nyt toimimasta hyvän perintätavan vastaisesti tai muuten sopimattomasti velallista kohtaan. Hyvän perintätavan noudattamista edistettiin sillä, ettei velallisella ollut enää lain mukaan velvollisuutta maksaa perintäkuluja, jos perintätoimissa oli toimittu hyvän perintätavan vastaisesti.

Muita uudessa laissa säädettyjä voimakkaita, kuluttajaperintää tuolloin muokanneita ja edelleen laissa korostettuja määräyksiä olivat kiellot antaa velalliselle väärää tai harhaanjohtavaa tietoa maksun laiminlyönnin seuraamuksista, aiheuttaa velalliselle tarpeetonta haittaa tai kuluja sekä

vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa. Lakiin kirjattiin myös vaatimus kirjallisen maksuvaatimuksen toimittamiseen velalliselle pääsääntöisesti ennen kuin saatavaa voitiin ryhtyä vaatimaan tuomioistuimessa. Laissa otettiin nyt myös selvästi kantaa velallisen maksusuojaan sekä alati ja kautta perintää säätelevän lain olemassa olon tarkentuvaan määritelmään siitä kuinka paljon ja missä olosuhteissa saatava voi aiheuttaa velalliselle perintäkuluja. Näin vaikutettiin ensi kertaa suoraan kuluttajaperinnän kannattavuuteen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

1996 laadittu esitys uudesta laista pohjautui osaltaan Ruotsin ja Norjan vastaaviin, perintää sääteleviin lakeihin. Esitys siitä, että velkojalle perinnästä aiheutuvat ylimääräiset kulut korvaa velallinen, rinnastuu oikeudenkäymiskaaren 21 luvun saman aikakauden uudistukseen ja on verrattavissa siihen miten oikeudenkäynnissä yleisesti hävinnyt osapuoli korvaa oikeudenkäyntikulut. Toisin kuin Ruotsin ja Norjan perintää säätelevät lait ei Suomen ensimmäinen ottanut kantaa perintäkulujen enimmäismäärille, lukuun ottamatta ulosottokelpoisen saatavan kohdalla. Hallituksen esityksessä mainittiin, että "näin kaavamaisista sääntelyä ei kuitenkaan ole pidetty tarkoituksenmukaisena". (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Uuden lain vaikutukset

Uuden lain vaikutuksia pohdittiin hallituksen esityksessä 199/1999 niin taloudellisesta, yhteiskunnallisesta kuin organisaatio- ja henkilöstönäkökulmistakin. Esityksessä keskeisimmiksi uuden lain vaikutuksiksi mainittiin trattojen julkisen protestoinnin luopumisesta aiheutuvat tulonmenetykset valtiolle sekä yritysten tarve uudelleen kouluttaa perintäalan toimihenkilöitä ja mukauttaa kuluttajaperinnässä käytettäviä materiaaleja uuden lain säännösten mukaisiksi. Vaikka kuluttajaperinnän valvomisen vastuu annettiin kuluttaja-asiamiehelle, ei katsottu tarpeelliseksi muuttaa kyseistä organisaatiota tai lisätä sen henkilökuntaa. Lisäyksen tai muutoksen

tarpeettomuutta perusteltiin sillä, että laki itsessään toimisi rajoittavana elementtinä käsiteltävien riita-asioiden määrän suhteen. (Hallituksen esitys 199/1996 vp)

3.1 Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513

Laki saatavien perinnästä määritti perinnän sellaisiksi toimenpiteiksi, joilla yritetään saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt velkasaatava ja kuluttajasaatavan sellaiseksi elinkeinonharjoittajan saatavaksi, joka perustuu kulutushyödykkeen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle. Kyseisessä laissa määrättiin, ettei sen säännöksistä tule poiketa velallisen vahingoksi, ja siinä listattiin hyvän perintätavan vastaiset toimenpiteet, joita olivat ja ovat edelleen väärin ja harhaanjohtavien tietojen anto velalliselle maksun laiminlyönnin seurauksista, kohtuuttomien tai tarpeettomien kulujen ja haittojen aiheuttaminen velalliselle sekä velallisen yksityisyyden suojan vaarantaminen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Laki määräsi kirjallisen maksuvaatimuksen vähimmäissisällön ja sen, ettei saatavaa saanut periä tuomioistuimessa ennen maksuvaatimuksen lähettämistä velallisella. Velallisen tietoon tuli saattaa maksuvaatimuksessa ainakin velkojan nimi ja osoite, saatavan peruste, pääoma, korko, viivästyskorko, perintäkulujen määrä ja vaadittu kokonaissumma sekä tieto siitä kenelle, miten ja milloin saatava olisi maksettava. Lisäksi maksuvaatimuksen tuli ohjeistaa velallista siitä, että hänellä oli mahdollisuus esittää huomautuksia saatavan määrästä ja perusteesta, huomautusajasta, toimenpiteet ulosottokelpoisen saatavan kohdalla sekä tieto siitä kenelle kyseiset saatavaa ja perintää koskevat huomautukset olisi esitettävä. Vaikka maksuvaatimuksessa ei tarvinnut olla mainittuna korkojen laskentaperusteita, oli velalliselle ilmoitettava, että pyynnöstä hänellä oli oikeus saada selvitys korkojen määräytymisestä. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Maksuvaatimuksen sisällön lisäksi laissa määrättiin tratan käyttökielto kuluttajaperinnässä sekä määriteltiin velallisen maksusuoja niin, että velallisen toimeksisaajalle suorittama maksu oli yhtä pätevä kuin suoraan velkojalle suoritettuna. Toisinkin päin toimeksisaajan ja velallisen väliset sopimukset maksutavasta tai muusta maksuun liittyvästä sitoivat myös velkojaa. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Laki sisälsi huolellisuusveloitteen toimeksisaajaa kohtaan ja velvoitti tämän huolehtimaan toimeksiantajan asiakasvaroista erillään omalla pankkitilillään. Samalla tavoin kuin velkojaan perivää elinkeinonharjoittajaa voitiin nyt toimeksisaajaa lain nojalla pakkokeinoin rangaista lain rikkomisesta markkinatuomioistuimen tai kuluttaja-asiamiehen määräämällä kiellolla tai uhkasakolla. Lakia valvomaan asetettiin kuluttaja-asiamies. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava asetettiin korvausvastuuseen lain vastaisen perinnän velalliselle aiheuttamasta vahingosta ja veloitettiin toimimaan toimeksiantoa hoitaessaan henkilötietosuojalakia tai vastaavia säädöksiä noudattaen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Laki saatavien perinnästä on yleislaki. Tämä tarkoittaa, että sen säädöksistä voidaan poiketa, mikäli muualla lainsäädännössä on säädetty toisin. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perintäkulut vuonna 1999

Lain 10 § säättää perintäkulujen määrästä niin, että velallisen on korvattava perinnästä aiheutuneet kohtuulliset kulut velkojalle. Jo tässä vaiheessa perintälain elinkaarta laissa saatavien perinnästä määritellään, "Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon saatavan suuruus, suoritettu työmäärä, perintätehtävän tarkoituksenmukainen suoritustapa ja muut seikat."

Saatavien siirron toimeksisaajan perittäväksi laki kielsi suoraan ulosottokelpoisten julkisten saatavien ja julkisoikeudellisten maksuseuraamusten kohdalla. Mikäli ulosottokelpoinen kuluttajasaatava taas tulisi toimeksisaajan perittäväksi, saataisiin siitä periä korkeintaan 70 markkaa perintäkuluja. Näin ollen suoraan ulosottokelpoisten saatavien perinnän palkkio on ensimmäinen laissa säädetty enimmäismäärä vaadituille perintäkuluille. Tässä vaiheessa laki ei kuitenkaan huomattavasti vaikuttanut kuluttajaperinnän kannattavuuteen. Myöhemmin, vuonna 2002 markat vaihdettiin euron käyttöön oton myötä lakiuudistuksella euroiksi ja suoraan ulosottokelpoisen saatavan kohdalla perintäkulujen enimmäismääräksi tuli näin 14 €. (Hallituksen esitys 103/2001 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain 10 §:n muuttamiseksi 964/2001)

3.2 Kuluttajaperinnän kannattavuuteen vaikuttanut, vuoden 2005 lakiuudistus

Vuoden 2005 lakiuudistus on opinnäytetyöni kannalta merkittävä, koska sen tuomat muutokset keskittyvät erityisesti pykälään 10, joka säätelee perintäkuluista eli perintälain kohtaan, joka vaikuttaa suoraan perintäalan kannattavuuteen kuvan 3 osoittamalla tavalla. Uutena lakiin lisättiin kohta 10 a §, joka määritteli nyt ensimmäistä kertaa esimerkiksi kuinka paljon voitiin periä maksuvaatimuksesta tai maksusuunnitelmasta, kun kyse oli kuluttajasaatavasta. 10 b § puolestaan määritteli perintätoiminnan aikarajoja ja 10 c § ensimmäistä kertaa velallisen kokonaiskuluvastuuta kuluttajasaatavan perinnässä. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 21/2004 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 28/2005)

Perintäkulujen enimmäismäärien kehitys laissa saatavien perinnästä - kuluttajasaatavat

	1999	2002	2005	
Maksumuistutus			5€	
Maksuvaatimus			21 € 45 €	mikäli velan po 250 € tai vähemmän mikäli velan po on yli 250 €
Maksusuunnitelma			30 €	
Suoraan ulosottokelpoinen saatava	70 markkaa (perintäkerralta)	14 € (perintäkerralta)	12 € (maksuvaatimuksesta)	

Kuva 3. Perintäpalkkioiden enimmäismäärät vuonna 2005.

Muutos velallisen aseman turvaamiseksi

4 a § oli tärkeä lisäys lakiin saatavien perinnässä. Kun 4 § itsessään määritteli hyvän perintätavan eli sen mikä ei ole perintätoiminnassa soveliaista velallista kohtaan, lisäsi 4 a § lakiin kokonaan uuden ulottuvuuden koskien velallisen oikeuksia perinnän aikana. Kyseinen lain kohta takasi velalliselle oikeuden saada velkojalta ajantasaista tietoa velkapääoman kokonaismäärästä, sen perusteista, kertyneistä koroista ja kuluista sekä niiden määräytymisestä. Velalliselle turvattiin lailla oikeus yhteen maksuttomaan erittelyyn vuodessa. Tämä uudistus vaikutti perintäalan kannattavuuteen osaltaan siten, että kaikista velalliselle toimitetuista maksuerittelyistä ei enää voitu vaatia perinnän palkkioita. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perintätoimen aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä

Perintälain kokonaan uusi kohta 10 b § turvasi kuluttajalle 14 päivää maksuaikaa velan eräpäivän ja ensimmäisen maksumuistutuksen väliin kuvan 4 osoittamalla tavalla. 14 päivän aika varmistettiin sillä, että mikäli muistutus lähetettiin aiemmin, ei siitä saataisi vaatia perintäpalkkiota. Laskun maksuun oli niin ikään varattava 14 päivää maksuaikaa ennen eräpäivää. Näin laskettuna maksumuistutuksen sai lain mukaan lähettää velalliselle aikaisintaan 28 päivään kuluttua laskun kirjoittamisesta. Sama 14 päivän raja oli voimassa myös vaadittaessa perintäpalkkioita maksuvaatimuksista. Tällä perintälain muutoksella saattoi olla vaikutusta yritysten toimiin, mikäli asiaa ei oltu huomioitu ennen lakimuutosta. Asiasta kerrotaan lisää luvussa neljä. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Kuva 4. Aikarajat kuluttajaperinnässä.

3.3 Kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät vuonna 2005

10 a § oli kuluttajaperinnän kannattavuudelle merkittävä uudistus. Ensimmäistä kertaa perintälaki määritteli nyt vuonna 2005 euromääräiset rajat perintäpalkkioiden enimmäismäärille kuluttajasaatavien kohdalla. Velallinen oli aiemmin ollut vastuussa perinnästä aiheutuneiden kohtuullisten kulujen korvaamisesta velkojalle tai toimeksisaajalle, mutta koska yhteiskunnassa oli

selvää tarvetta hillitä perintäpalkkioiden suuruuksia, muutettiin vastuuta koskemaan ”todellisia” kohtuullisia kuluja. Vuoden 2005 uudistusta varten oli tarkkailu ja laskettu juuri noita todellisia, erilaisista perintätoimenpiteistä perinnän toimeksisaajalle aiheutuvia kuluja ja sitten niiden keskiarvojen perusteella asetettu lakiin enimmäismäärät velalliselta perittäville perintäkuluille.

10 a § mukaan kirjallisesta maksumuistutuksesta sai velalliselta vaatia perintäkuluina 5 €, maksuvaatimuksesta 21 €, mikäli velan pääoma oli 250 € tai vähemmän ja 45 € jos velkapääoma oli yli 250 €. Suoraan ulosottokelpoista saatavaa koskevasta maksuvaatimuksesta voitiin vaatia nyt 12 € eli 2 euroa vähemmän kuin aiemmin. Lisäksi velallisen kanssa laaditulle maksusuunnitelman hinnalle asetettiin katoksi 30 €. Helpotuksena velkojalle todetaan laissa kuitenkin, että velalliselta oli edelleen mahdollista periä muita kuluja, mikäli perintä oli vaatinut sellaisia aiheuttavia toimenpiteitä. Tämä turvasi velkojan asemaa ja tasapainotti lakiuudistuksen vaikutusta alan kannattavuuteen. Jotta myös velallisen asemaa näissä erityisissä tilanteissa turvattiin, tuli velkojan ilmoittaa normaalien kulujen ylittämisestä ja esittää velalliselle erittely perintäkuluista sekä niiden perusteista. Ulosottokelpoisten saatavien kohdalla tähän ei ole annettu joustoa eli 12 €:a ei saa ylittää. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttaja- ja saatavan perinnässä

10 c § sääti vuonna 2005 perintäkulujen ylärajan kuluttajasaatavien kohdalla. Uusi kohta sääti, että mikäli velan pääoma oli alle 250 €, tulisi perintäkulujen enimmäismäärän olla 190 € ja mikäli velkapääoma olisi sitten enemmän kuin 250 €, tulisi perintäkulujen enimmäismäärän olla 220 €. Pykälässä mainittiin lisäksi, että mikäli ei ollut kyse suoraan ulosottokelpoisesta saatavasta, kulujen maksimimäärät voitiin ylittää sillä edellytyksellä, että perinnän suorittaminen oli ollut poikkeuksellisen vaikeaa. Tällöinkin velalliselle oli esitettävä erittely vaadituista perintäkuluista ja niiden perusteista sekä samalla kerrottava, miksi velalliselta veloitettiin enimmäissummat ylittävä perintäpalkkio. Suoraan

ulosottokelpoisen saatavan perintä sai aiheuttaa velalliselle kuluja korkeintaan 59 €. Taulukko 3 selvittää velallisen kokonaiskuluvastuuta vuonna 2005. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 28/2005)

Taulukko 3. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuu vuonna 2005.

Velkapääoma	Perintäkulujen enimmäismäärä eli kokonaiskuluvastuu
Enintään 250 €	190 €
yli 250 €	220 €
Suoraan ulosottokelpoinen saatava	59 €

4 KULUTTAJAPERINNÄN KANNATTAVUUDEN NYKYTILA

Maaliskuussa 2013 lakiin saatavien perinnästä tuli voimaan kuluttajaperinnän kannattavuuden kannalta isoja lakiuudistuksia. Muutokset olivat suhteessa vähäisempiä kuin vuonna 2005, mutta vaikuttivat perintäalaan ja perinnän kannattavuuteen yhtä lailla. (Hallituksen esitys 57/2012 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013)

4.1 Vuonna 2013 voimaan tullut perintälain uudistus

Hyvä perintätapa

Säädös hyvästä perintätavasta muuttui vuonna 2013, koska hyvän perintätavan noudattamista haluttiin tehostaa. Lain 4 § alleviivasi nyt, ettei vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta saatavaa saa periä ja painotti vastuullisuutta maksujärjestelyissä. Uutena kohtana lakiin tuli 4 § b eli maksuvelvollisuuden kiistäminen. Kyseinen kohta kieltää perinnän jatkamisen, mikäli velallinen maksuvelvollisuutensa perittävää velkaa kohtaan. Perintätoimenpiteitä ja perintää saa kuitenkin jatkaa, mikäli velallisella ei ole esittää perusteluja kiistämiseksi. Lisäksi peruste, joka ei vaikuta velallisen maksuvelvollisuuteen ei estä perinnän jatkamista. Mikäli kyse on suoraan ulosottokelpoisesta saatavasta, voidaan perintää jatkaa kiistämisestä huolimatta. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perinnän keskeyttäminen velallisen toimesta

Toinen lisäys neljänteen pykälään on kohta c eli velallisen oikeus pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä. Tämän lisäyksen mukaan velallinen voi pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeytystä. Jos näin tehdään, velan takaisin perintä alkaa oikeudellisena perintänä. Oikeudellinen perintä johtaa kohti tuomiota velkomusasiassa, luottotietohäiriömerkintää ja mahdollisesti myös ulosottoa. Vaikka perintä olisikin keskeytetty, voidaan perintätoimia vielä jatkaa, kunhan ne eivät aiheuta velalliselle perintäkuluja. Myös asianmukaiset huomautukset velan laiminlyönnin seurauksista voi edelleen antaa tiedoksi velalliselle. Perinnän keskeyttämisen mahdollisuus ei vaikuttanut olennaisesti kuluttajaperinnän kannattavuuteen, koska keskeyttäminen on järkevää lähinnä tapauksissa, joissa velallisen olemassa olevat velat halutaan keskittää ulosottoon. Tällaisissa tapauksissa velallinen on useasti jo kovin velkaantunut ja varojen ulosmittaus saattaa kestää kohtuuttomia aikoja tai jäädä tapahtumatta varojen puutteessa eli vapaaehtoisen perinnän kuluja ei todennäköisesti olisi saatu velalliselta perityksi kuitenkaan. Perinnän keskeyttämisen mahdollisuudesta on säädetty laissa ylivelkaantumisen ja maksuvaikeuksien ehkäisyn vuoksi. (Hallituksen esitys 57/2012 vp)

Velallisen korvaussuojan mahdolliseen heikentymiseen tilanteissa, joissa perintä on ulkoistettua, haluttiin parantaa siten, että korvausvelvollisuus koskisi sekä velkojaa, että toimeksisaajaa, mikäli vahinko oli aiheutunut virheellisellä tai perintälain vastaisella menettelyllä. Näillä edellä mainituilla täsmennyksillä haluttiin osaltaan puuttua vilpilliseen toimintaan elinkeinoelämässä. Vilpilliseen toimintaan puuttumista viranomaisen taholta parannettiin samalla sillä, että ”kuluttaja-asiamies voisi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta hyvän perintätavan vastaista menettelyä kuluttajasaatavan perinnässä, jos asia ei ole lain soveltamisen kannalta tai muuten merkitykseltään huomattava”. Tämä kyseinen kiello ei raukea elinkeinonharjoittajan ilmoituksella kiellon määrittämisen vastustamiseksi, vaan sen sijaan asia voidaan saattaa markkinaoikeuden ratkaistavaksi. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 568/2008; Hallituksen esitys 57/2012 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013)

Maksuvaatimuksen vähimmäisisältö

Kun alkuperäinen laki saatavien perinnästä vuodelta 1999 sisälsi viidennessä pykälässään maksuvaatimukseen kirjattavat vähimmäistiedot ja muuta siihen liittyvää ohjeistusta, eriytettiin 2013 vuoden lakiuudistuksessa ohjeistukset ja kirjallisen maksuvaatimuksen vähimmäisisällön määrittävät ohjeet omiksi kohdikseen. 5 § määritteli nyt, että maksuvaatimus oli annettava tai lähetettävä velalliselle kirjallisesti ja pysyvällä tavalla, kun oli kyse kuluttajasaatavasta. Sääntö koski perintää ammattimaisesti perintätoimintaa harjoittavaa.

Maksuvaatimuksen vähimmäisisältö pysyi rungoltaan samanlaisena vuodesta 1999 vuoteen 2013. Maksuvaatimuksesta pitää selvittää velkojan nimi ja osoite, saatavan peruste, saatavan pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut eriteltynä, vaadittu kokonaissumma sekä se kenelle, miten ja milloin saatava on maksettava. Lisäksi maksuvaatimuksessa on ilmoitettava velallisen mahdollisuus esittää huomautuksia saatavan määrästä ja perusteesta sekä aikaraja tälle. Ulosottokelpoisen velkasaatavan kohdalla velalliselle on ilmoitettava myös käytettävissä olevat oikeussuojakeinot ja mahdollisuus hakea maksulykkäystä. Mainita pitää myös se, kenelle huomautukset on esitettävä. Korkojen laskentaperuste on edelleen ilmoitettava velalliselle hänen sitä tiedustellessaan, mikäli tieto puuttuu maksuvaatimuksesta. Uutena lisäyksenä pykälässä mainitaan, että mikäli velkojasta käytetään eri nimeä kuin se on ollut velkasopimuksen syntyhetkellä, on maksuvaatimuksessa ilmoitettava myös velkojan alkuperäinen nimi. Maksuvaatimuksen vähimmäisisällön vaatimukset eivät vaikuta kuluttajaperinnän kannattavuuteen. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 568/2008; Oikeusministeriö 2011; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013)

4.2 Tärkeitä vuoden 2013 muutoksia ja lisäyksiä

Vuoden 2013 lakimuutoksessa 10 § sai kolme uutta kohtaa d, e ja f. Kymmenes pykälä on yksi voimakkaimmin ja suorimmin perintäalan kannattavuuteen

vaikuttava kohta ja nyt vuoden 2013 uudistuksessa sen säätämiä perintäkulujen enimmäismääriä pienennettiin, kuten kuva 4 osoittaa. Pienien alle 100 euron velkapääomien kohdalla palkkio maksuvaatimuksesta putosi esimerkiksi jopa kolmanneksen. Pienennyksillä vaikutettiin perintäalan kannattavuuteen heikentävästi. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perintäpalkkioiden suhteutus velkapääoman määrään

Perintätoimenpiteistä vaadittavien enimmäismäärien muuttamisen katsottiin olleen perusteltua, koska ne on pidettävä eduskunnan lakivaliokunnan mukaan suhteessa alan kustannuskehitykseen. Uusia enimmäismääriä harkittaessa otettiin huomioon inflaation kehitys vuodesta 2005, palveluiden tuottamisen hintakehitys vuodesta 2005, ansiotason kehitys luottotieto- ja perintäalalla vuodesta 2005 ja tosiasiallisten käytäntöjen kehittyminen sekä perintätoimintojen automatisointi. Lisäksi nähtiin, että kohtuuttoman suuret perintäkulut pahensivat velkaantumisesta johtuvia ongelmia. Tämän vuoksi laki painottaa nyt, että perintäkulujen tulee olla suhteelliset saatavan suuruuteen.

10 pykälän a-kohdassa säädetään suoraan, mitä mistäkin perintätoimenpiteestä saa velalliselta vaatia, kuten kuva 5 osoittaa. Taulukosta nähdään, että kirjallisesta maksumuistutuksesta saadaan edelleen vaatia enintään 5 €, mutta maksuvaatimuksen palkkiot jaetaan nyt uudella lailla kolmeen, kahden sijasta. Mikäli velkapääoma on 100 € tai alle voidaan vaatia 14 €, mikäli yli 100 €, mutta enintään 1000 €, voidaan vaatia 24 € ja mikäli velkasaatavan pääoma ylittää 1000 €, voidaan vaatia 50 €. Velkapääoman määrän jako kolmeen perintäpalkkion suuruuden perusteena on auttanut suhteuttamaan maksuvaatimuksesta saatavan palkkion määrää velkapääomaan nähden. Suhteuttamisella pyritään helpottamaan kulujen kerääntymistä velalle perimisvaiheessa. Yksi keskeinen perintälain tarkoitus on suhteuttaa perintäpalkkiot perittäviin velkoihin ja sitä kautta estää velallisia ylivelkaantumasta sekä ehkäistä maksuvaikeustilanteiden syntyä. (Hallituksen esitys 57/2012 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013)

Perintäkulujen enimmäismäärien kehitys laissa saatavien perinnästä - kuluttajasaatavat

	1999	2002	2005	2013	
Maksumuistutus			5 €	5 €	
Maksuvaatimus			21 € 45 €	14 € 24 € 50 €	mikäli velan po 100 € tai alle mikäli velan po on 101 -1000 € mikäli velan po on yli 1001 €
Maksuajan pidennys				5 €	
					Maksuvaatimus 2 + 7 € + 14 € + 25 €
Suoraan ulosottokelpoinen saatava	70 mk (perintäkerralta)	14 €	12 € (maksuvaatimuksesta)	14 €	

Kuva 5. Perintäkulujen enimmäismäärät vuonna 2013.

Velallisen kokonaiskuluvastuun muutos

Kokonaiskuluvastuuta kuluttajasaatavan perinnässä suhteutettiin taas uudelleen vuonna 2013 perittävän velkapääoman määrään kuvan 6 osoittamalla tavalla. Mikäli velkapääoma on enintään 100 €, on kokonaiskuluvastuu 60 €, mikäli yli 100 €, mutta enintään 1000 €, on kokonaiskuluvastuu 120 € ja mikäli saatavan pääoma on yli 1000 €, on kokonaiskuluvastuu 210 €. Tässäkin perijällä on mahdollisuus vaatia perintäkuluina enemmän kuin mitä säädetään, taas sillä edellytyksellä, että perinnän toteuttaminen on ollut poikkeuksellisen vaikeaa, kun otetaan huomioon velkapääoman suuruus. Velalliselle on jälleen esitettävä perintäkulujen erittely ja annettavat tieto siitä, että kulut ovat normaalia suuremmat. Mikäli perittävä velkapääoma on suoraan ulosottokelpoinen, voi perintäkuluina poikkeuksetta vaatia enintään 51 euroa. Uusi laki säättää myös, että kun perittävänä on suoraan ulosottokelpoinen kuluttajasaatava, ovat myös

perinnän kulut suoraan ulosottokelpoisia. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Perintäkulujen kokonaiskuluvastuun muutos

	Ennen vuotta 2013 Kaksiportainen jako		Vuoden 2013 jälkeen Kolmiportainen jako		
Velkapääoma:	Enintään 250 €	Yli 250 €	Enintään 100 €	101 - 1000 €	Yli 1000 €
Kokonaiskuluvastuu:	190 €	220 €	60 €	120 €	210 €

Kuva 6. Perintäkulujen kokonaiskuluvastuun muutos.

Perityn saatavan kohdentamisjärjestys

Lakiin uutena tuli kohta 11 a § eli varojen kohdentaminen saatavan osille. Uusi kohta sisältää kaksi momenttia, joista ensimmäinen määrää, että perinnässä kertyneet varat kohdennetaan ensin velkapääoman koroille ja vasta sen jälkeen velkapääomalle. Toinen momentti säättää, että saatuja varoja kohdennetaan perintäkuluille ja niiden koroille vasta, kun saatava ja sen korko ovat tulleet suoritetuksi. Esimerkiksi tapauksissa, jossa perittävää on paljon ja maksut saadaan pienissä erissä pitkän ajanjakson aikana, joutuu perinnän toimeksisaaja tekemään paljon työtä ja pitkään ennen kuin saa korvauksen työstään. Perintäkulujen kohdentamisjärjestyksen käyttöönotolle on varattu yhdeksän kuukauden siirtymäaika.

Saatavien kohdentamisjärjestyksen säätämällä haluttiin yhtenäistää ulosoton ja perinnän toimia siinä mihin perityt varat kohdistetaan missäkin järjestyksessä. Tällä haluttiin estää ongelmia sellaisissa tilanteissa, joissa saatava on vuorotellen ulosotossa ja vuorotellen taas vapaa-ehtoisessa perinnässä. Lisäksi kohdentamisjärjestyksen säätämisen toivottiin lisäävän perintäkulujen

määräytymisen läpinäkyvyyttä ja turvaavan siten osaltaan sitä ettei velalliselta peritä kohtuuttomia kuluja. Sekä saatavien kohdentamisjärjestyksellä, että perinnän keskeyttämisen mahdollisuudella katsottiin olevan myönteinen ja kuluttajavelallisen asemaa parantava vaikutus. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 57/2012 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013; Takuu säätö 2013)

4.3 Vuoden 2013 muita muutoksia

Toinen maksuvaatimus

10 § a kohdan neljännessä kappaleessa todetaan nyt, että toisesta maksuvaatimuksesta saa vaatia puolet siitä summasta mitä vaadittiin ensimmäisestä. Tämä on laskettu toisen maksuvaatimuksen aiheuttaman työn määrän mukaan, sillä ensimmäistä maksuvaatimusta tehtäessä työtä on enemmän, koska toimeksianto otetaan vastaan ja kirjataan tarvittavalla tavalla. Tämän, uuden lain kohdan mukaan siis perintäkuluihin voi lisätä toisesta maksuvaatimuksesta 7, 12 tai 25 euroa, jolloin maksuvaatimuksista voidaan yhteensä vaatia enimmillään 21, 36 tai 75 euroa. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäpalkkio nostettiin kahdella eurolla kahdestatoista neljääntoista euroon. Kate jonka perinnän toimeksisaajat olivat ennen kyseistä lakiuudistusta saaneet toisen maksuvaatimuksen lähettämisestä pieneni tämän säädöksen perusteella. Näin tapahtui tietysti vain tilanteissa, joissa perinnän toimeksisaaja oli toiminnassaan veloittanut velallisilta perintäkuluja toisesta maksuvaatimuksesta enimmäismäärien verran. Tältä näkökannalta pohdittuna uudistus paransi perinnän toimenpiteiden hinnoittelun suhdetta todellisiin perinnästä aiheutuviin kuluihin. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Maksuajan pidennys, maksusuunnitelma, maksumuistutus ja -vaatimukset

Ennen vuotta 2013 laissa ei ollut mainintaa siitä, paljonko maksuajan pidennyksestä sai vaatia perintäkuluina. Nykyisin, mikäli maksuaikaa pidennetään velallisen toimesta, saa perijä vaatia toimenpiteestä enintään 5 euroa palkkiota. Tämä on suora rajoitus perintätoiminnasta saatavaan tuloon ja vaikuttaa näin kuluttajaperinnän kannattavuuteen osaltaan heikentävästi. Lakiin lisättiin myös tähän 14 vuorokauden raja-aika eli maksusuunnitelman tulee alkaa vähintään 14 vuorokautta siitä, kun suunnitelmasta on sovittu. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Maksusuunnitelmasta vaadittavaa perintäpalkkiota suhteutettiin velkapääoman määrään 2013 kuvan 1 osoittamalla tavalla. Maksusuunnitelman laadinnasta vaadittava enimmäissumma on nykyään 20 €, mikäli maksusuunnitelman mukaisia lyhennyksiä on enintään neljä ja saatavan pääoma on enintään 100 €. Enimmäissumma on 30 €, kun saatavan määrä on yli 100 €, mutta enintään 1000 € ja maksueriä on enemmän kuin neljä. Mikäli velkapääoma on yli 1000 € ja maksueriä on yli neljä, voidaan suunnitelman laatimisesta vaatia 50 €. Mikäli on kyse suoraan ulosottokelpoisesta saatavasta, saadaan maksusuunnitelmasta vaatia 20 €. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Uusi lain kohta 10 c § säätelee sitä, kuinka monta maksumuistutusta tai maksuvaatimusta kuluttajalta voidaan vapaaehtoisessa perinnässä veloittaa. Kohta on omiaan estämään maksullisten muistutusten tai vaatimusten tasaista virtaa velalliselle ilman tilannetta kartoittavaa yhteydenottoa ja korvattavien perintäkulujen määrän nousemista kohtuuttomaksi. Ensimmäisen momentin mukaan perintäkuluja voidaan vaatia vain kahdesta maksuvaatimuksesta, yhdestä maksusuunnitelmasta ja kahdesta maksusuunnitelmasta mikäli saatava ei ole suoraan ulosottokelpoinen ja pääoma on yli 100 €.

Kohdan toinen momentti antaa poikkeuksen näihin rajoihin ja sen mukaan useammistakin maksuvaatimuksista tai muistutuksista voi vaatia perintäkuluja, mikäli useampiin perintätoimiin on tosiaan ollut aiheutta. Tässäkin pitää ottaa

huomioon saatavan pääoman suuruus. Velalliselle on esiteltävä perintäkulueroittely ja syyt, miksi ylimääräiset toteutetut perintätoimet ovat olleet aiheellisia.

Maksumuistutusten ja maksuvaatimusten määrää rajoitettiin laissa, koska niiden katsottiin vaikuttavan eniten perintäkulujen kokonaismäärään. Ennen 2013 lakiuudistusta oli perintäalalla hallituksen esityksen mukaan vaadittu velallisilta suhteettoman suuria kuluja maksuajan pidennyksestä. Näiden kulujen rajoittaminen 5 euroon katsottiin estävän sitä, ettei velallisen kuluvastuuta tarpeettomasti kasvatettaisi. Maksusuunnitelmien kohdalla, niistä vaadittavien enimmäispalkkioiden määrää suhteutettiin myös velkapääoman määrään. Maksusuunnitelmista vaadittavien palkkioiden suuruuteen vaikuttaa myös suunniteltujen maksuerien määrä. Tällä kannustetaan osapuolia neuvottelemaan ja koetetaan järkevöittää maksusuunnitelmia velallisen maksukyvyn mukaisiksi. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Muut perinnästä aiheutuvat kulut

10 a §:n 2 momentti määrittelee, että mikäli kyseessä on muu kuin kirjallinen 10 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen maksumuistutus, voidaan velalliselta vaatia vain sen esittämisestä aiheutuvat todelliset kulut. Aiheutuvien kulujen määrittelemisessä voidaan käyttää kyseisestä muistuttamistavasta keskimäärin aiheutuvien todellisten kustannusten määrää. Tällainen menettely maksumuistutuksen suhteen saattaa tulla vastaan esimerkiksi mikäli velallinen on sokea ja maksumuistutus toimitetaan hänelle puhuttuna tallenteena. Momentti on omiaan estämään perintätoimien ylihinnittelua tällaisissa tapauksissa. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Hallituksen esitys 199/1996 vp)

Vakiokorvaus perintäkuluista yritysperinnässä

Hallituksen esityksessä 57/ 2012 ehdotettiin säädettäväksi lakia kaupallisten sopimusten maksuehdoista sekä vakiokorvauksen lisäämistä lakiin saatavien perinnästä maksuviivästysten torjunnasta annetun direktiivin 2011/7/EU eli maksuviivästysdirektiivin perusteella. 10 e § on uudistuneessa laissa poikkeuksellinen siitä syystä, että se koskee kokonaisuudessaan vain elinkeinonharjoittajien eli yritysten välisestä maksun viivästymisestä johtuvaa perintää, kun taas suurin osa kyseisen lain pykälistä koskee enimmäkseen tai ainoastaan kuluttajasaatavien perintää. 10 e § määrittää vakiokorvauksen eli kertakorvauksen 40 euroon. 10 §:ssä yleisesti tarkoitetuista perintätoimista voidaan vaatia lisäksi sen verran kuin ne ylittävät kertakorvauksen määrän. (Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 28/2005; 2011/7/EU; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013)

4.4 Lainsäädännön muutosten vaikutukset asiantuntijoiden silmin

Suomen perintätoimistojen liiton eriävä mielipide

Suomen perintätoimistojen liitto esitti eriävän mielipiteen hallituksen esityksen ehdottamille lakimuutoksille maksuviivästystyöryhmän mietinnössä. Liiton puheenjohtaja Jyrki Lindströmin mukaan lakiehdotus on omiaan heikentämään vapaaehtoisen perinnän toimintaedellytyksiä ja velallisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan asiaansa. Lindström toi esille ajatuksen siitä, että uusi laki ohjaa velallisia ulosottoperintään ja sitä kautta lisää maksuhäiriömerkintöjen määrää. Oikeudellisen perinnän lisääntyminen huomattavasti voi Lindströmin mukaan aiheuttaa ulosoton monopolisoitumista eli kilpailutilanne alalla huononee. (Oikeusministeriö 2011.)

Asiantuntijahaastattelut

Ensimmäinen haastateltavani on pienen kirjanpitoimiston ja lakiasiantaimiston toimitusjohtaja ja toinen ison perintäalan yrityksen työntekijä. Koen näiden haastattelujen merkityksen opinnäytetyössäni suureksi, koska ne antavat ajankohtaista tietoa suoraan alan toimijoiden näkökulmasta.

Olen valinnut haastateltavakseni Kaarle Kalevan, koska hänellä on vuosikymmenten kokemusta toimitusjohtajan näkökulmasta niin kirjanpidon kuin perinnänkin osalta ja täten tietotaitoa jonka perusteella arvioida realistisesti perintäalan kannattavuuden muutoksia ja perintäalan tulevaisuutta. Toinen haastateltavani, Klaus Orava antaa käytännön läheisen näkökulman perintäalaan, sen kannattavuuteen ja kannattavuuden kehitykseen. Klaus toimii perintäkäsittelijänä Turussa ja on työskennellyt alan isojen toimijoiden palveluksessa. Kiinnitin haastattelussa huomiota vuoden 2013 lakimuutokseen ja sen vaikutuksiin sekä tulevaisuuden näkymiin.

Kaarle Kalevan haastattelu

Kaarle Kaleva työskentelee Turussa Tili-Avekki Oy:n ja Laki-Avekki Oy:n toimitusjohtajana. Kaleva on toiminut tilitoimiston vetäjänä 22 vuoden ajan ja Laki-Avekin toimitusjohtajana noin 20 vuotta. Haastattelu käytiin 25.10.2013 Laki-Avekki Oy:n tiloissa Multavierunkadulla.

Haastattelun alussa Kaleva muistelee perintäalaa ennen lakia saatavien perinnästä eli ennen vuotta 1999. Kaleva mainitsee, että Laki-Avekin toiminta ei muuttunut lain voimaan tulon myötä kovin paljoa, koska talossa oltiin jo ennen lain voimaan noudatettu hyvää perintätapaa, joka sitten lain voimaan tullessa sai velvoittavan muodon. Kaleva muistelee, että ennen lain voimaan tuloa alalla huonoa oli sen hajanaisuus. Hän kertoo lain yhtenäistäneen käytäntöjä ja olleen omiaan poistamaan epätervettä perintätapaa markkinoilta.

Kaleva katsoi, että vuoden 2005 lakiuudistus helpotti kuluttajan asemaa velallisena ja vähensi perintäalan kannattavuutta. Kaleva selventää, että perinnän kannattavuus heikkeni, koska ennen vuotta 2005 saatavan määrästä otettiin tietty prosenttiosuus perintäpalkkiota kun taas lakimuutoksen jälkeen perintäpalkkiot rajoittuivat uusiin annettuihin määräyksiin. Varsinkin suurien saatavien kohdalla kannattavuus huononi. Kuluttajaperinnän kannattavuuden ylläpitämiseksi Kaleva mainitsee yrityksen lisänneen toimeksiantojen volyymia ja vähentäneen vapaaehtoiseen puhelinperintään käytetyn ajan määrää. Kaleva kertoo vielä, että vuonna 2005 lakiin uutena tullut 14 vuorokauden aikaraja ei muuttanut Laki-Avekin käytäntöjä, koska siihen oli sopeuduttu jo ennen uudistusta.

Viimeisimmästä lakiuudistuksesta vuonna 2013 Kaleva toteaa lyhyesti, että perintätoiminnan kannattavuus heikkeni edelleen. Hän painottaa, että velalliselle oli ennen kyseistä uudistusta lähetetty haaste melko helposti, kun taas uudistuksen jälkeen on mietetty tarkkaan onko haasteen lähettäminen taloudellisesti järkevää. Kaleva arvioi tämän aiheuttaneen joidenkin toimeksiantajien kohdalla jopa sellaista, että velalliset käyttävät tilannetta hyväkseen, koska tietävät ettei haasteita enää lähetetä yhtä herkästi. Kuluttajaperinnän kannattavuuden heikentymisen Kaleva kertoo johtuneen perintäpalkkioiden kokonaiskuluvasuiden suhteuttamisesta enemmän velkapääoman määrään. Ratkaisuna kannattavuuden heikentymiseen Kaleva näkee perinnän järjestelmien automatisoinnin ja sen kautta toimeksiantojen volyymin kasvattamisen. Hän mainitsee lisäksi, että sellaisen yrityksen kuin Laki-Aveki Oy on tärkeää tulevaisuudessa keskittyä enemmän yritysten lakiasioiden konsultointiin. Yksilölliseen vapaaehtoiseen perintään ei enää hänen mukaansa kannata keskittyä, koska siihen käytetty kustannus ei enää palaudu perintäpalkkioina.

Kaleva uskoo, että uusien lakien kanssa opitaan pärjäämään, muttei lähtisi enää parantamaan kuluttajan asemaa lainsäädännöllä. Sen sijaan hän mainitsee, että lainsäätäjien tulisi miettiä myös velkojien asemaa. Kaleva summaa lopuksi, että perintä on asiakkaille hyvä palvelumuoto, mutta se tulisi

yhdistää liiketoiminnassa muihin lakiasioihin, jotka sitten taas osaltaan voidaan laskuttaa ajankäytön perusteella. Hänen näkökulmastaan lain tiukentaminen tulevaisuudessa entisestään heikentäisi myös maksukäyttäytymistä entisestään.

Klaus Oravan haastattelu

Klaus Orava työskentelee tällä hetkellä perintäkäsittelijänä Gothia Oy:n palveluksessa. Työt perintäalalla Orava aloitti Lindorf Oy:n palveluksessa viisi ja puoli vuotta sitten ja siirtyi nykyisen työantajansa palvelukseen kolme vuotta sitten.

Haastattelun aluksi Orava muistelee mitä vuoden 2013 muutos lakiin saatavien perinnästä aiheutti perintäalalla ja toteaa, että kyseinen lakiuudistus sai perintätoimijat ajattelemaan alaa analyttisemmin. Muutoksen jäljiltä pitää Oravan sanojen mukaan todella miettiä mikä on kannattavaa ja mikä tapaus on järkevää siirtää oikeudelliseen perintään asti. Myös ulosottoon hakemista kannattaa Oravan mielestä harkita nyt tarkemmin, koska ulosoton maksut nousivat uudistuksessa. Orava toteaa, että riski siitä jääkö jokin perintä luottotappioksi yritykselle on suurempi kuin ennen ja jatkaa, että toimeksiantajan tulee yhä tarkemmin laskea kuinka monta tapausta korvaa yhden luottotappiollisen.

Oravan näkökulmasta vuoden 2013 lakiuudistus suosii alan pieniä toimijoita, koska isoissa yrityksissä on jouduttu muutoksen myötä budjetoimaan kuluja uudelleen ja kenties selvittämään yrityksen niin sanotut nollatuottoiset osastot. Hänen näkökulmastaan perinnän kannattavuus on heikentynyt 2013 lakiuudistuksen myötä. Se, kuinka paljon kannattavuus on heikentynyt, riippuu Oravan mielestä siitä, minkä kokoisesta perintäalan yrityksestä on kyse, millä hinnalla velat ostetaan ja onko perinnän kuluriski velkojan vai perintätoimiston. Hän yhteen vetää vielä, että kun tässä perintälain uudistuksessa leikattiin rajulla

kädellä vapaaehtoisen perinnän kuluja ja oikeudellisen perinnän kuluja, on se heikentänyt alan kannattavuutta suoraan.

Oravan mielestä käytännön perintätyössä ei enää kannata keskittyä puhelinperintään, vaan sen sijaan ensisijaisesti kirjallisiin, postitse lähetettäviin dokumentteihin, kuten maksumuistutukseen ja maksuvaatimuksiin. Syyksi Orava kertoo kirjallisten dokumenttien saavan aikaan parhaiten tuloutusta. Orava mainitsee, että myös pitkäaikainen velallisen tilanteen seuranta saattaa osoittautua perinnässä tehokkaaksi. Saatava on ulosottokelpoinen yhteensä 15 vuotta ja kun pidetään huolta siitä, että velka ei pääse vanhentumaan, voidaan se hakea yhteensä kuusi tai seitsemän kertaa ulosottoon, kertoo Orava. Hän jatkaa, että mikäli perintää varten onnistutaan saamaan tietoa velalliselle tulleista varoista jossakin vaiheessa kuluva viittätoista vuotta, voidaan sellaisena hetkenä hakea saatava taas ulosottoon ja näin edesauttaa perintää. Velkojaa helpottava uudistus on Oravan mukaan ump- merkintä, joka kertoo velallisella kullakin hetkellä ulosotossa olevien saatavien määrän.

Velkajärjestelylain muutoksen Orava katsoo aiheuttaneen sen, että velallinen joissain tapauksissa pääsee velkajärjestelyyn kaksikin kertaa, vaikka järjestelyyn tulisi päästä vain kerran. Velkajärjestelylakiin tullut muutos on lyhentänyt maksuohjelman kestoa 3 vuoteen, mistä syystä vahvistetun maksuohjelman kertymä on pienentynyt aiemman viiden vuoden kertymästä, hän kertoo. Orava uskoo, etteivät perintälain muutokset ole varsinaisesti muuttaneet velallisten maksukäyttäytymistä. Edelleen on niitä, jotka ovat tunnollisia ja maksavat velkansa ja edelleen niitä joiden rahalliset asiat eivät ole ollenkaan kunnossa, hän pohtii.

Oravan kokemuksen mukaan lakiuudistus aiheutti hieman hämmennystä velallisten keskuudessa, siltä osin, kun nyt ensimmäisessä velallisille lähetettävässä maksuvaatimuksessa tulee lukea velan keskeyttämisen mahdollisuudesta. Oravan mukaan velalliset ymmärtävät tämän helposti väärin niin, että velan periminen voidaan vain keskeyttää, vaikka todellisuudessa vapaaehtoinen perintä keskeytetään ja oikeudellinen perintä aloitetaan. Velan

keskeytyksessä on siis mielestäni epäselvyyttä velallisten keskuudessa, hän ynnää.

Orava uskoo, että lakimuutoksia on vielä tulossa ja, että perintätoiminta tulee hieman pienenemään. Toisaalta hän uskoo, että isotkin yritykset saavat oikeisiin asioihin keskittymällä yrityksen tuloksen pysymään ennallaan. Lopuksi Orava miettii, että uusi voimaan tuleva kohdistamissääntö tulee vaikuttamaan perintäalaan niiden toimijoiden kohdalla jotka ovat kohdistaneet kuluja eri tavalla uuteen sääntöön nähden. Tulevaisuudessa velalliselta perityt rahat tulee kohdistaa ensin korolle, ja vasta sitten velkapääomaan ja kuluille. Tämä tulee laskemaan korkotuottoa. Mitä isommista saatavista on kysymys, sitä enemmän kohdistamissääntö vaikuttaa kannattavuutta heikentävästi, hän ynnää.

Lakiuudistusten vaikutusten huomiointi mediassa

Perintäalaan liittyvät muutokset ovat olleet esillä mediassa, koska ne ovat vaikuttaneet yhteiskunnassamme moniin tahoihin. Millaisia muutoksia on sitten uutisoitu ja miten perintälain vaikutuksia on arvioitu?

Talouselämä-lehti arvioi vuoden 2013 perintäalan lakimuutoksien yhteiskunnallisia vaikutuksia kesäkuussa 2012 artikkelilla, joka perustui Suomen Perintätoimistojen liiton puheenjohtaja Jyrki Lindströmin haastatteluun. 18.6.2012 julkaistussa artikkelissa tuodaan esille uhakuva siitä, että lakimuutos voi pahimmillaan viedä jopa noin 900 000 velkatapausta oikeuteen maksuhäiriöistä. Lindström arvioi artikkelissa lain vaikuttavan eniten sellaisiin velallisiin, ”jotka eivät pysty oikeudellisen prosessin päätyttyä maksamaan velkojaan ja saavat maksuhäiriömerkinnän.” Uudistuksen tavoitteeksi mainittiin artikkelissa tarve laskea vaadittujen perintäkulujen määrää, pääasiallisesti rajoittamalla maksukehotusten määrää. Lindströmin näkökulmasta lain muutos rajoittaa nimenomaan vapaa-ehtoista perintää ja että lain määräämät kaksi maksukehotusta velan perimiseksi eivät riitä. Lindström mainitsee myös

mahdollisuuden työ määrän lisääntymisestä perintätoimistoilla, koska asioita joudutaan hoitamaan käräjäoikeuksien kanssa. (Talouselämä 2012)

Lindorff Oy julkaisi 16.3.2013 artikkelin siitä, miten yrityksessä on varauduttu tuleviin muutoksiin. Artikkelissa todetaan, että voimaan tullut lakimuutos tiukensi sääntelyä monissa kohdin ja liittyi merkittävimmin perintäkuluihin. Artikkelissa ennustetaan, että tulevaisuudessa perintäkuluja yritykselle maksavat edelleen ne velalliset, jotka muutenkin hoitavat omat laskunsa ajallaan. Hyväksi uudistukseksi Lindorffin puolesta mainitaan hyvän perintätavan täsmentäminen ja sitä kautta liikojen perintäkulojen vaatimisen estäminen velallisilta perintäalalla moitteellisesti toimivien toimesta. Lindorffilta kerrotaan, ettei kohdistamisjärjestys aiheuta muutoksia, koska tapa on otettu käyttöön jo vuosia sitten. Vuoden 2013 lakimuutokseen valmistaudutaan päivityksillä ja koulutuksilla, jotka kohdistuvat niin tietojärjestelmiin kuin henkilökuntaankin. Lindorff painottaa, että ”Nykyaikainen saatavien perintä on kehittyneisiin tietojärjestelmiin perustuvaa aktiivista asiakaspalvelutyötä.” (Lindorff Oy 2013)

Takuu säätiön julkaisussa ”perintälaki uudistui” käytiin läpi lakiuudistuksen tuomia muutoksia ja niiden perusteita. Tärkeimmiksi mainittiin hyvän perintätavan täsmennys ja sen noudattamisen tehostus, velallisen oikeus keskeyttää perintä, perintäkulojen enimmäisrajat, kohdentamisjärjestys ja suoraan ulosottokelpoisten velkojen perinnän muutosta ”velallismyönteisemmäksi”. (Takuu säätiö 2013)

Uutisverkko julkaisi artikkelin 15.3.2013 eli päivää ennen uuden lain voimaan tuloa pohjautuen Asiakastiedon tutkimukseen. Artikkelissa tuodaan esille, se että laissa määritelty kertakorvaus aiotaan ottaa yritysten keskuudessa käyttöön jopa niin rivakasti, että 23 % yrityksistä ottaa mahdollisuuden käyttöön heti. (Uutisverkko 2013)

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Laki saatavien perinnästä säätelee, mitä kuluttajaperinnässä saa ja ei saa tehdä. Lakia on muutettu perintäalaa enemmän sääteleväksi tasaiseen tahtiin aina lain voimaantulon jälkeen 1999. Laki saatavien perinnästä pyrkii ensisijaisesti turvaamaan kuluttajan asemaa velkomistilanteessa. Ilman lakia ja sen säädöksiä voisi perintäalan kuvitella olevan villi, moraaliton ja täynnä ahneita toimijoita. Perinnän lainsäädäntöjen ansiosta ala on rauhoittunut ja noudattaa nyt kuluttajaperinnässä suurilta osin yhtenäisiä menettelytapoja ja periaatteita.

Menikö vuoden 2013 lakiuudistus kuitenkin jo perintäalalla toimivien yritysten kannalta liian pitkälle? Hallituksen esityksen 57/2012 arvion mukaan velkojan asema ei heikkene uudistuksien myötä. Perintäalan toimijoiden aseman muutosta ei taas oteta esityksessä varsinaisesti huomioon, vaikka perintätoimista säädettyjen kulujen enimmäismäärien pienennyksiä perusteellaankin sillä, että toiminta on perintäalalla automatisoitunut vuodesta 2005, eivätkä tuolloin asetetut enimmäiskulumäärät enää vastaa todellisia perinnästä aiheutuneita keskimääräisiä kuluja. Kenties lain muutoksia olisi pitänyt pohtia myös suhteessa perintäalan kannattavuuteen.

Molemmat asiantuntijahaastateltavani olivat sitä mieltä, että alan kannattavuus on heikentynyt viimeisimmän lakiuudistuksen vaikutuksesta. Heikentymiseen varauduttiin mm. sopeuttamalla yritysten rakenteita tai toimintatapoja. Mietin kuitenkin yhä ristiriitaa siitä, että enimmäiskulujen pienennystä perusteltiin alan toimintojen tehostuneisuudella, kun suuri osa alan toimijoista on käytännössä pieniä tai melko pieniä yrityksiä, joissa automatisointi ei ole kenties toteutunut samalla tavalla kuin isoissa yrityksissä. Miten käy sellaisten pienempien toimijoiden, jotka edelleen ovat olleet toimissaan melko manuaalisia ja pyrkivät järjestelemään velallisten asioita henkilökohtaisesti? Katoavatko pienempien toimijoiden kasvot tämän lakiuudistuksen myötä?

Missä kohtaa menee raja siinä, että kuluttajaperinnästä tulee täysin kannattamatonta eikä saatavia enää kannata periä ollenkaan? Uudella lailla halutaan estää perintäkulujen kasaantumista erityisesti sellaisten velallisten niskaan, jotka ovat jo maksukyvyttömiä tai ylivelkaantuneita. Toisaalta nyt kun maksukehotuksia saa lähettää vain rajallisen määrän ja oikeudelliseen perintään on siirryttävä varhaisemmin, aiheuttaa tämä mielestäni, sen että tilanne muuttuu velallisten tilanteesta riippumatta kaikkien kohdalla.

Uskon, että analysoimalla, suunnittelemalla, automatisoimalla ja tehostamalla perintäala pysyy edelleen kannattavana. Alan on silti muututtava ja mukauduttava muuttuvan lainsäädännön myötä. Nyt vaadittavien perintäkulujen enimmäismääriä suhteutettiin velkapääoman määrään velallisen aseman parantamiseksi, mutta tulevaisuudessa joudutaan kenties miettimään keinoa turvata velkojan ja perinnän toimeksisaajan tilannetta.

Huomaavatko kuluttajat velkojiensa ahdingon ja pidättäytyvät maksamasta laskujaan, koska tietävät saavansa ne jossain kohtaa anteeksi vain sen perusteella, että maksamattomien saatavien perintä käy velkojalle liian työlääksi ja kalliiksi? Velallinen korvaa velkojalle velan perimisestä aiheutuneet kulut. Nyt kun laki määrittää entistä tiukemmin, minkä suuruisia tällaiset kulut ovat, mitä velkoja voi oikeastaan enää tehdä saatavan perimiseksi? Lähettää maksumuistutuksen, maksuvaatimukset, aloittaa oikeudellisen perinnän ja odottaa. Odotus on pitkä, kun yritys tarvitsee rahaa hankintoihin, joita esim. seuraavat valmistuserät edellyttävät. Voisiko perinnästä siis löytyä keinoja kotiuttaa raha takaisin yritykseen nopeammin ja tehokkaammin nykyisen lainsäädännön rajojen puitteissa? Vai onko vastaus siinä, ettei kuluttajille enää myönnetä mitään lainaksi, velaksi tai osamaksulla? Jos näin niin perintäalan tulevaisuus huolestuttaa, sillä suuri osa perintää työllistäviä perittäviä saatavia on juuri kuluttajasaatavia.

LÄHTEET

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005L0029:FI:NOT>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, 199/1996 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle euron käyttöönoton edellyttämiksi muutoksiksi eräisiin oikeusministeriön hallinnonalan lakeihin, 103/2001 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi, 105/2001 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta, 21/2004 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, 32/2008 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, 108/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi, 57/2012 vp

Karttunen, T.; Koivunen, K.; Laasanen, H.; Sippel, L.; Uitto, T. & Valtonen, M. 2010. Juridiikan perusteet. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kuluttajavirasto 2013. Tärkeitä uudistuksia perintä- ja pikaluottolainsäädäntöön. Viitattu 19.9.2013. www.kuluttajavirasto.fi > Arkisto > Verkkolehti 1/2013 > Tärkeitä uudistuksia perintä- ja pikaluottolainsäädäntöön.

Laki eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan 20.12.1966/682

Laki saatavien perinnästä annetun lain 10 §:n muuttamiseksi 964/2001

Laki saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta 1538/2001

Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 28/2005

Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 568/2008

Laki saatavien perinnästä annetun lain 14 §:n muuttamisesta 681/2012

Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 31/2013

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513

Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 1013/1993

Lindorff Oy 2013. Lindorff on varautunut hyvin muuttuneeseen perintälakiin. Viitattu 21.10.2013. <https://www.lindorff.fi/newsroom/news/52695/23646-Lindorff-on-varautunut-hyvin-muuttuneeseen-perint%C3%A4lakiin>

Lindström, J. 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum.

Kilpailu- ja kuluttajavirastot 2013. Raha-asiat > Maksuviivästyksset ja perintä > Perintäkulut ja perinnän eteneminen. Viitattu 30.10.2013. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/kuluttajalle/raha-asiat/maksuviivastykset/perinta/>

Kuluttajaliitto 2013 a. Velkaopas. Viitattu 7.10.2013. http://www.kuluttajaliitto.fi/files/1183/Velkaopas0910_.pdf

Kuluttajaliitto 2013 b. Velkojen maksaminen ja perintä. Viitattu 7.10.2013. http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/velkojen_maksaminen_ja_perinta

Niemi, J., Väkiparta, H. & Tarkkala, H. 2009. Asiamieskielto ja perintäkulut. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 98.

Oikeuslaitos 2013. Ulosottomaksut. Viitattu 16.10.2013. <http://www.oikeus.fi/6553.htm>

Oikeusministeriö 2011. Maksuviivästystyöryhmän mietintöjä 21.12.2011. Viitattu 19.9.2013. [oikeusministerio.fi > Julkaisu > Mietintöjä ja lausuntoja > 2011 > Maksuviivästystyöryhmän mietintöjä. http://oikeusministerio.fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/542011maksuviivastystyoryhmanmietinto/Files/OMML_54_2011_tyoryhman_mietinto_134_s.pdf](http://oikeusministerio.fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/542011maksuviivastystyoryhmanmietinto/Files/OMML_54_2011_tyoryhman_mietinto_134_s.pdf)

Perintälaki muuttuu 2013. Uutisverkko 15.3.2013. Viitattu 30.10.2013. <http://uutisverkko.wordpress.com/2013/03/15/perintalaki-muuttuu/>

Perintätoimistot 2012. Talouselämä 18.6.2012: Lakimuutos voi viedä lähes miljoona maksuhäiriöistä oikeuteen. Viitattu 15.10.2013. <http://www.talouselama.fi/uutiset/perintatoimistot+lakimuutos+voi+vieda+lahes+miljoona+maksuhairioista+oikeuteen/a2133842>

Pönkä, P. & Willman, P. 2005. Käytännön perintäopas. Helsinki: Edita Prima Oy.

Takuu Säätiö 2013. Perintälaki uudistui. Viitattu 24.10.2013. http://www.takuusaatio.fi/tietoa_veloista/velallisia-koskeva-lainsaadanto/perintalaki-uudistuu/